

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fiorini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 1 galbenu cu porto postei.

TRANSILVANI'A.

Abonamentul se face numai pe cate 1 anu intregu. Se abonédia la Comitetulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domnii colectorii.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Nr. 13.

Brasiovu 1. Iuliu 1876.

Anulu IX.

Sumariu: Fabric'a de catranitie séu aprendiori din Paraidu. — Articiili militari. (Continuare.) — Moralu coruptu alu Talmudistiloru. (Urmare.) — Documente historice din 1848 et 1849 (Urmare). — Procesu verbale.

Fabric'a de catranitie séu aprendiori din Paraidu.

Odorheiulu secuiescu iu diu'a inaltiarei Domnului nostru Isusu Christosu 1876.

Amblandu in dilele trecute in un'a excursiune oficiósa pana la Paraidu, amu avutu ocasiune a cerceta si vedé fabric'a de catranitie séu aprendiori*) dela Paraidu, dinpreuna cu tóte intogmirile si aparatele apartienatóre de ea, precum si pre lucratórii din acea fabrica, si amu fostu preste asteptare incantatu despre acea buna intogmire, care varsa in acelu tienutu atata suma de bani, si fabrica celu mai mare productu naturale, lemnulu, intr'unu modu atatu de usioru si atatu de rentabile pentru economi'a nationala!

Déca nu me insielu, in Transilvani'a se afla numai 4 fabrice de catranitie, si anume, in Clusiu, Brasiovu, Alb'a-Iuli'a si Paraidu.

Cele din Clusiu si Alba-Iulia abea esistu, abea merita a fi numite fabrice, pentru-cá afora de fabricarea catranitiéloru celoru mai ordinarie, nu au progresatu intru nimica; cu fabricarea catranitiéloru, séu aprendioriloru asia numite de salonu nu se ocupa de locu, productulu loru e atatu de pucinu, catu ele nu producu intru unu anu intregu atatea catranitie, cate produce fabric'a din Paraidu intr'o di, apoi afora de acésta suntu atatu de primitive, catu actú mai cá nu le cumpera neme.

Fabric'a din Brasiovu pre catu numai o iarta capitalulu despre care dispune si despre care se dice cá abea aru ajunge sum'a de 50,000 fl. v. a., de si are intogmiri mai bunisióre, de si se ocupa si cu fabricarea catranitiéloru asia numite de salonu, dispune de asia mice stabilimente, catu abea este in stare a produce intr'unu anu intregu atatea catranitie, cate produce fabric'a din Paraidu intr'o luna de dile. Tóte aceste trei fabrice luate la olalta, nu producu atata suma de catranitie, cate se consuma singuru numai in Transilvani'a, apoi cá se mai espóрте ceva si afora de patria, au feritu Domnedieu**).

*) Se dicu si chibrite, dara este barbarismu turcescu.

**) Ve incredintiamu cá dela acésta din Brasiovu se espóрте mereu in Romani'a, éra concurenti'a sugrumatóre cu care lupta acolo, nu este cea ardeléna, ci este cea austriaca, unde sunt unele care dispunu de capitaluri milióné. Red.

Si déca pre langa tóte aceste fabric'a din Brasiovu totusi mai espóрта unu quantu órecarele si preste fruntariéle Transilvaniei in Romani'a, apoi aceea este a se adscrie apropierei celei mari si nemidiulocite ce o are acésta cetate de confiniéle Romaniei, precum si comerciulni cotidianu, ce'lu intretiene acésta cu Canaanulu Europei, cu Romani'a libera.

La acestu avantaju estraordinariu, in care se afla fabric'a din Brasiovu, mai concura si acea impregiurare, cá proprietariulu fabricei de Brasiovu domnulu I. Zell sciendu-se folosi de gustulu si placerea romaniloru, lasa cá inscriptiunea de pre-boiticele cu catranitie se se puna in limb'a romanésca, buna-óra cá cumu aru fi unu fabricatu romanescu, si prin acésta 'si casciga fabricatelorú sale o trecere si preferintia estraordinaria.

Nu voiú a me ocupa cu fabricele de catranitie dela Brasiovu, Clusiu séu Alb'a-Iuli'a, cá-ci tóte la olalta suntu atatu de mitutele, catu nu merita atentiunea natiunei romane; nu voiú a face reclamu in interesulu fabricei dela Paraidu, pentru cá de si proprietariulu aceleia este unu germanu din Vien'a, totusi ea este o fabrica secuiesca, secuii i tragu folosulu in cea mai mare parte, apoi pe noi pucinu ne inporta la care din aceste fabrice le va merge mai bine ori mai reu, care nu talia in carnea nóstra, ci vreu singuru a arata, catu de mare folosu aru aduce un'a fabrica de catranitie infintiata prin capitalu romanescu in vre-unu locu, care este locuitu esclusivú de romani. Folósele care li aru trage unu consortiu romanescu din si prin infintiarea unei fabrice de catranitie, dependu dela fundarea unei fabrice de asemenea natura cá cea din Paraidu, si in casulu acesta, acele potu fi fóрте considerabile; dara mai trebue se consideramu, cá acelu folosu póте fi fóрте mare nu numai pentru poporatiunea care s'ar' afla cu locuinti'a in apropierea fabricei, ci si pentru possessoratulu de padure, de unde fabric'a si-ar' trage lemnele necesarie.

In acestu casu proprietariulu padurei 'si vende productulu seu naturale la unu consortiu romanescu; consortiulu lucra si fabrica lemnele cumperate dela possessoratulu romanescu, prin bracia si mani éra romane, banii carii necesarmente e silitu a'i eroga,

i imprascie printre poporul romanescu, acela prin o munca usióra avendu cascigulu invederatu, ajunge la o stare mai bunisióra; spiritele mai destepse se desvólta, indemnulu de intreprinderi cresce pe di ce merge, poporul nu saracesce, ci din contra, are campu liberu de a se inbogati, interesulu parteculariloru devine totu-de-odata interesu comunu, si fericea atatu pentru consortiu, catu si pentru partecularii proprietari, si muncitori este invederata.

Asia fabric'a de catranitie din Paraidu, care consta din 2 edificie mai mari si mai multe alte mai merunte, s'au infiintiatu prin germanulu Reiter Karl, cu unu capitalu fórte modestu; din tempu in tempu inse au inceputu a se perfectiona si mari totu mai tare, si astadi intretiene pre tóta diu'a preste 450 de muncitori, constatori din fetisióre, baietiani si fórte pucini barbati mai crescuti; lucrulu fiesce-caruia este o jucaria, dara plat'a pentru acela este considerabila, pentru-cà nu este lucratoriu care se nu cascige mai pucinu de 25 fl. v. a. la luna, din contra, suntu si de aceia carii se urca pana la 45 fl. v. a. pre luna.

Fabricarea, rotundirea ori formarea catraniteloru se intempla prin mai multu de 30 aparate, acele se ciuruiescu si alegu bunele din rele, totu prin ajutorulu machineloru carii suntu puse in miscare prin potérea de apa, nu cade acelu surcelusiu de lemnu care se nu se intrebuintiedie, laditie in care se pachetédia catranitiele gata, se construescu asemenea prin una intogmire mecanica, catu in o di se potu gati celu pucinu 200, pre tóta diu'a se deaburescu si macina preste 107-8995 metri patrati de catranitie si asia se consuma intr'unu anu preste 10,000 orgii (stanjini) patrati de lemnu de bradu, pe carii i trage fabric'a din muntii Giurgiului, plutindu-se pe unu ramu alu Ternavei mici.

Dupa ce au trecutú lemnusiele acele prin mai multe mani si au devenitu catranitie pana la cele mai fine de salonu, se incarca in tóta diu'a pre mai multe cara si se espednescu la cea mai de aprópe statiune a calei ferate, de unde apoi ajungu a fi esportate si impartite prin tóta tiér'a, in Romani'a, Bucovin'a, Galiti'a, Serbi'a si Turci'a.

Proprietariulu fabricei nu lucra cu unu capitalu mai mare decatu de 100,000 fl. v. a., dara acela 'lu intórce intru unu anu de mai multe dieci de ori, prin care midiulocu are unu venitu siguru, dara considerabile.

Pre acésta cale este pusu in positiune de a salarisa vre-o 15 oficiali si conducatori de lucru de diverse categorii; unii d'intre acestia nu aru schimba cu nici unu presiedinte de tribunalu, afora de aceste salarii distribue pre luna la cei 450 de lucratori preste 15,000, afora carii remanu si se imprascie printre poporul secuiescu, prin urmare intr'unu anu la 180,000 fl. v. a., necomputanduse aci si salariile oficialiloru, de si din acelea inca se stracura intre acestu poporu.

Avendu acum in vedere, cà natiunea romana din

imperiuulu Austro-Ungaru nu dispune nici de un'a fabrica de asemenea natura si atatu de considerabila; avendu in vedere consumtiunea cea mare ce se face cu catranitiele in tóta lumea; avendu in vedere lips'a de asemenea fabrice si in Romani'a de preste Carpati; considerandu complexulu celu mare de paduri de bradu si de fagu ce se afla in proprietatea fonduriloru scolari si a romaaneloru din districtulu Nasaudului, care prin incorporarea lui cu districtulu Bistritiei va perde fórte multu in respectulu economiei si industriei nationale romane; considerandu seraci'a poporului romanescu din acelu triunghiu alu patriei nóstre, care este avisatu pentru sustienerea vietiei singuru la prasirea de vite; nefiandu pamentulu de ajunsu de fertilu, ba considerandu si progresulu care trebue se'lu facemu si noi romanii alaturea cu celelalte natiuni din patria; considerandu situatiunea cea eorespundietória ce o are chiaru opidulu Nasaudu cá punctu centrale alu romaniloru din valea Rodnei si a Borgoului, fiindu aprópe de Bucovin'a Moldavi'a si de calea ferata dela Clusiu, M. Osiorheiu; considerandu ap'a Somesului mare, care indemana stabilirea unei fabrice portate cu potere de apa; considerandu ruinele edificiului scóleloru arse in in 1848, care cu spese fórte pucine s'aru poté reedifica si transforma intr'o fabrica de catranitie; considerandu locurile cele intense, carii suntu in apropierea acestoru ruine si suntu in partea loru cea mai mare, proprietatea fonduriloru scolari, prin urmare s'aru poté fórte usioru intrebuintia pentru cladirea si a alteru edificii si magazine trebuincióse la o fabrica mai mare; considerandu usioratatea platirii de lemne de bradu ce se póte efeptui atatu de pre muntii Romulei, Lunc'a vinului si ai Rocnei, considerandu impregiurarea cea mai importanta pentru proprietariulu acéloru munti si paduri, cà si-aru poté fruptifica productele naturali chiaru in midiuloculu poporului romanescu si spre binele si inaintarea aceluia, dandu'i midiulocu de ocupatiune sigura si continua, fora cá se fia nevoitu a si vende proprietatea sa cu periclitarea natiunei romane la straini, precumu era se o faca acum cati-va ani destulu de orbesce; considerandu, cà pre totu anulu esu si absolvea fii de ai natiunei romane pre la institutele téchnice, carii trebue cá se aiba si se afle aplicatiune aci in patria si pre la fabrice romanesci de ori-si ce soiú; ne avendu trebuintia cá se alerge cu pelari'a in mana cersindu cate unu osu de rosu dela aceia, carii si fora de aceea ni-aru trimete buni bucurosi la Belzebug, Asmodeu si la toti diabolii din iadu, — cá fiiu alu districtului Nasaudu me afiu indemnatu a întreba pre fratii romani din acelu districtu, óre ocupa-se domni'a loru cu ide'i'a intemeiarei si infientiarei unei fabrice de lemnusie, aprendiori séu catranitie, chiaru in Naseudu si intogma dupa modelulu celei dela Paraidu, si déca nutrescu in péptulu loru de romanu, óre-care simtiu de progresu, si se ingrijescu de inbunatirea sórtei poporului romanescu, care gême si

langediesce sub greutatea impozitelor de tóta natur'a; óre au mai departe de cugetu a pune la cale compunerea unui consortiu, care ar fi in stare a realiza acésta dorintia ardiétóre. Capitalulu necessariu de vre-o 150,000 fl. v. a. se póte aduna dupa modulu compunerii societatei si institului de creditu si economii Albin a. 1500 de romani s'aru afla fórté usioru carii se partecipe la acelu consortiu numai cu câte 100 fl. v. a., ba comunele din districtulu Naseudului aru trebui indemnate inca acuma pana candu mai aveti puterea in mana, cá se intre intru acelu consortiu cu cate 4—500 fl. v. a. si póte si mai bine. Intelegintia din acelu districtu aru trebui se ia parte activa catu de considerabila, si mi punu capulu cá nu multi actionari din provintia li-aru mai lipsi. O vorba inse cá o suta, in acelu consortiu nu aru trebui cá se intre alti ómeni, decatu numai romani.

Prin o asemenea fabrica a-ti concentra o putere de viétia in midiuloculu domniei-vóstre; inteligentia romana ar afla totu-déun'a si sub ori si ee impregiurari refugiu in midiuloculu domniei vóstre, nu ar trebui inse cá se fiti angusti la anima si miei de sufletu, cá se ve temeti de romanii carii nu suntu de vitia poroditia granicieri, precum cu dorere o spunu, cá astadi o faceti!

Adunati-ve dara domnilor si fratiloru si ve consultati asupra acestei idei; uniti-ve in cugete, uniti-ve in simtiri, bateti ferulu pana e caldu, puneti temelii la viétia si cubuletulu domnia vóstra; dati avere si modu de traiu, in man'a acelu poporu care v'au baiatu, cá-ci numai atunci veti putea dice preste dicei de ani, cá districtulu Nasaudului au esistatu si man'a romanului au lucratu. Lepadati-ve de lucrurile care tienu numai de astadi pana mané; ajutati poporului a scapa prin labórea sa de intunerecu si de lepra lui Israilu*).

R. M. D. Basiota.

*) Cá unii ce amu fostu totudéuna pentru propagarea ideilor practice la poporulu nostru, publicaramu si acestea aprentiari ale dlui Basiota cu multa placere. Scimu din experientia, cá la noi cá si la magiari, spiritulu de asociatiune nu e desvoltatu intru nimicu; precumu si ceealalta inpregiurare, cá tenerimea nóstra mai preste totu fuge de cultivarea sciintielor tehnice si a chemiei; ne este cunoscuta inca si inpregiurarea, cá poporulu in nesciintia sa nu se bucura de stabilimente tehnice in comunele sale, ba inca in mai multe casuri le are de reu si le face reu; cu tóte acestea se nu desperamu, prin urmare la diverse ocaziuni se reinprospetamu aceleasi idei practice, pentru-cá succesive se se cóca in capetele ómeniloru. Inse si dupa-ce se voru cóce, sperantie sanguinice se nu ne prea facemu, pentru-cá in prim'a generatiune iutreprinditoriloru le va lipsi de siguru perseverantia, fora care industria mare este absolutu imposibile. Din 100 de casuri in 60 industria mare in cei de antaiu 2—3 ani nu aduce nici unu folosu, ci póte dauna, pana-ce adeca apuca se'si deschida piatie, se sparga prin concurrentia. Celu care va si despera indata dela inceputu din acésta cauza, e vai de elu, si-a perdutu capitalulu si venitoriulu.

Articlii militari.

(Continuare din Nr 10.)

Am mai disu si vomu repeti la tóte ocaziunile câte ni se voru mai da in scurtulu restu alu vietiei nóstre, cá de nu ar mai fi nici-una alta cauza, pentru care junimea romana trecuta prin scóle se se ocupe si de sciintia militaria theoretica si practica, singura aceea inca ar fi de ajunsu, cá cu ajutoriulu ei se póta intielege pe historicii classici si chiaru pe cei neclasici din seculii posteriori. Este lucru adeveritu, cá barbatii invetiati carii au scrisu historii bellice fara sciintia militaria, o au scrisu reu, apoi lectorii loru lipsiti de aceeasi, o au intielesu si mai reu. Si rogu-te, care historia nu are a se ocupa si cu descrierea de campanii séu expeditiuni bellice, de batalii mari si mai mici, de scaramusie nenumerate, de operatiuni strategice, de asalturi si retrageri, de victorii si perderi enorme? Si cumu póte se fia historia instructiva, déca lectorii nu o pricepu? Câte fapte mari, câte desastre funeste, cadere in sclavia a popóralor nefericite nu se potu esplica de locu din historia loru, singuru din cauza cá cutare evenimentu bellicu este scrisu fara picu de cunošcintia militaria? Dara mai sunt si alte cause de cea mai mare greutate, care ne inponu scientiele militare in modu imperativu. Cine nu scie, cá in epoc'a nóstra obligamentulu la servitiu sub arme este generale, de care cei mai pućini teneri potu scapa, afara de cei scútiti prin lege si de cei carii se subtragu din poltroneria séu in unele tieri si din ur'a cea mare a despotismului. Nu este tocma asia de multu, de candu statulu militariu in cele mai multe tieri europene se considerá cá privilegiu pentru aristocratia, cá sclavia pentru poporu. In a dou'a diumetate din secolulu nostru cu ideile s'au schimbatu si sisthemele. Astadi este adeverata rusine pentru junii din poporu, cá si pentru domnisióri, a nu sci se inverti nici-o arma, se nu aibi curagiu de a trage nici macaru intr'unu iepure séu pasere. Dara nu este aci vorba de a versa sange, éca numai asia, din placere diabolésca, ci de a te pune in stare se te scii si se te poti apara. Si apoi Dumnedieule dómne, ce multe avemu de aparatu in acésta lume chiaru cu armele in mana. Una parte considerabile a omenimei mai este inca fórté selbatega, barbara, rapace, setósa de averea, famili'a, onórea, viétia si mai multu cá de tóte, inemica de mórte a existentiei tale. Cautati bine inpregiuru preste tóta Europ'a — de alte parti ale lumii tacu, si veti vedea milióne de barbari civilisati. Vi se pare cá vedeti contradictiune in

Alte dati cade in cursele concurrentiloru straini, carii corupu pe asia numitii maisteri cu bani grei, ii dau si focu; adesea dá preste tehnici ignoranti, dara guralivi, carii ilu incurca in schimburi si in novatiuni fórté sumptuóse, din care i se trage ruin'a. Asia dara spiritu de asociatiune, sciintia multa, perseverantia.

Red.

acestea doue cuvente; comparati inse faptele cu spoir'a civilisatiunei loro. Au nu vedeti cá unicele arme manuite cu energia si perseverantia te potu apara de rapacitatea selbatea.

Dara noi romanii mai avemu una causa speciale care ne obliga strinsu a ne deprinde in arme si a ne ocupa cu sciintiele militare. Multime de publicisti europeni pare cá aru fi conspirati in contra nóstra, cá se ne denege absolutu ori-ce curagiu de barbatu, ori-ce applecare si iubire pentru arme, se ne descrie cá pe nisce copii de baba, se ne presente in ochii Europei cá pe cei mai poltroni din tóta Europ'a, se vrea a sterge din historia tóte faptele bellice inplinite de romani, se strige in lumea mare, cá poporul nostru ar fi „materialu reu,“ degeneratu, storsu si mai efemeiatu din tóte poporale, ai carui fetiori aru fi buni numai cá se planga dupa mama sa si apoi se imple spitalele. Nimeni nu vrea se cunósca si se spuna adeveratele cause, pentru care romanii, cá si cele mai multe popóra, s'au feritu pàna acilea de portarea armeloru. Enumeratu-lea pe acelea dn. locotenente Diaconu in „Albina;“ dara mai sunt si altele totu asia de grave. E multu de atunci, de candu romanulu se bucurase de libertatea de a porta arme. A i le smanci din mana cu poterile concentrate dela câte done séu si trei staturi mari, a i le tiené ascunse seculi intregi, a'i lua pàna si furc'a si securea*), dupa aceea a'i striga: Poltróne, este sarcasmulu celu mai usturatoriu si mai infamu din lume. A duce regimente din clima de munte, dela aeru curatu si apa limpede, in siesuri baltóse, in climé unde domina asia numit'a malaria, friguri de balti, a'i tiené cu mancare numai cá pe vitele de pripasu, a'i infunda prin casarme si casematte subterane puturóse, si apoi a'i insulta cá 'iau apucatu dorulu de casa, de campia si padare; a'i da pe mani de oficiari carii nu intielegu nimicu din limb'a loro, — este a cere dela omu poteri fisice si spiritali supraomenesci. Dara tocma pentru aceea, desonórea si infami'a ce arunca publicisti cá cei dela diariile Vienei asupra nóstra, se póte spala si resbuna totu numai prin inbraciosiarea armeloru si cultivarea scientiei militare.

Noi ne folosiramu preste totu de expressiunea scientie militare, éra nu artea militaria, precum póte fi cá este mai usitatu la barbatii de specialitate. Ne avemu cuventele nóstre, dara nu voimu se ne demitemu asta-data cu nimeni in dispuete de terminologii. In locu de aceea vomu continua cu ceea ce amu promis in altu Nr., cu exerpte din

Instructiune asupra servitiului in Campania**), asia cumu se afla ea tradusa si publicata

*) Az Oláhokról. . . . Tegezzel, kardal, pallossal. csakánnyel, dárdával és egyéb fegyverekkel jární ne méré, szellyen etc. etc. Comp. const. Edict. XLV. ex art. ann 1620, 1622, 1650.

**) Feldzug, Expeditio bellica; Castra, orum.

de dn. Maioru Nichita Ignatu cu auctorisatiune mai inalta.

Prefaci'a.

„Cu câtu o armata are mai pucinu resbelu, cu atata dens'a trebue se studieze mai multu resbelulu.

Editi'a oficiala a servitiului nostru in campania, cá si in alte armate, contine in cea mai mare parte numai principii generali.

Pentru a poté fi inse aplicatu mai cu inlesnire, densulu are trebuintia de detailuri.

In armatele straine esista in acésta privintia o multime de comentarii particulare.

Spre a inlatura in catu-va acésta dificultate, si dupa indemnulu bine-voitoriu alu superioriloru mei, consultandu mai multi auctori straini, amu gasitu uvragiulu locotenentului generalu conte de Waldersee cá pe celu mai corespundietoriu, pe care traducundu'lu ilu dedicu confratiloru mei de arme.

Valórea acestei instructiuni se póte apretia din impregiurarea cá ea au fostu retiparita pentru a 82-a óra, si auctoriulu seu fiendu o auctoritate militara recunoscuta, speru cá si traducerea va fi pentru armat'a nóstra folositoria.

Bucuresci, Ianuariu 1876.

Traducatoriulu.

Tabla de materii.

PARTEA I.

Servitiulu gardeloru mari si alu patruleloru.

§ 1. Avantu-posturi si garde mari in genere. — Scopulu loro.

§ 2. Conduit'a ómeniloru din avantu-posturi.

§ 3. Datori'a sentineleloru din lantiu (linia).

§ 4. Dispositii la intrarea si esirea prin lini'a sentineleloru.

§ 5. Grup'a de esaminare.

§ 6. Sentinel'a dela arme.

§ 7. Insciintiarile ce trebue a face sentinelele, grup'a de esaminare etc.

§ 8. Conduit'a siefului de garda mare la asiediarea gardei.

§ 9. Conduit'a siefului de garda mare in genere.

§ 10. Conduit'a siefului de garda mare in tempulu noptiei.

§ 11. Conduit'a siefului de garda mare la ataculu inimicului.

§ 12. Patrule ce gard'a mare trebue a tramite. a) Patrule de-alungulu liniei sentineleloru. b) Patrule spre gardele mari vecine. c) Patrule furisiate (têrétorie).

§ 13. Despre pichete etc. si corpulu principale alu avantu-posturiloru.

§ 14. Patrule mai mari independente. a) Patrule de recunóscere (drumuri, ape, poduri, zagazuri, paduri, dealuri si sate). b) Patrule pentru urmarirea inimicului. c) Patrule pentru a face prisionieri.

§ 15. Detasiamente.

§ 16. Surprinderi.

PARTEA II.

Marsiulu. Servitiulu de sigurantia in marsiu.

§ 1. Pregatirile pentru marsiu.

§ 2. Ordinea de marsiu, conduit'a ómeniloru in tempulu marsiului.

§ 3. Conducerea bagagiiloru.

§ 4. Conduit'a ómeniloru la transportarea cu drumu de feru.

§ 5. Marsiulu in apropierea inamicului. a) Ordinea de marsiu si conduit'a ómeniloru in genere.

b) Mesurile de sigurantia pentru marsiu in genere.

c) Conduit'a corpului inaintea mergatoriu alu avangardei in genere si a verfului in specialu. d) Conduit'a trupelor de flancu (patrurile de flancu). e) Conduit'a corpului in urma-mergatoriu alu arieru-gardei.

§ 6. Transporturile. Convoiturile.

PARTEA III.

Servitiulu in tabara si in bivuacu.

§ 1. Diferitele moduri de a tabarui.

§ 2. Ordinea interióra in tabara si in bivuacu.

§ 3. Servitiulu gardei in tabara si in bivuacu.

a) Intrarea gardeloru, asiediarea sentineleloru. b) Conduit'a gardeloru. c) Conduit'a sentineleloru. d) Conduit'a sentineléi dela arme.

PARTEA IV.

Servitiulu in Cantonamente.

§ 1. Conduit'a in cartierele de marsiu (calatórie). Servitiulu cartieriloru.

§ 2. Conduit'a in cartierele de cantonamentu.

§ 3. Cantonamentele in apropierea inamicului.

§ 4. Servitiulu de sigurantia in cantonamente.

§ 5. Comendile de recuisitie.

(Va urma.)

Moralulu coruptu alu Talmudistiloru.

(Continuare.)

2. Despre proprietate.

d) U s u r' a.

Legea d-dieiesca indatoresce pre cei avuti, acusi a face elemosina cu cei lipsiti, acusi a le imprumuta. A imprumutá insemnéza a dá cuiva unu lucru usabile spre intrebuintiare, asia cá, celu ce ia in imprumutu, se oblega a reintórce pentru bunulu folositu, dupa unu tempu determinatu, unu lucru de acelasi felu si de acelasi pretiu. Ar' fi lucru nedreptu déca creditorulu ar' pretinde dela debitoriu mai multu decatu acelu ecuivalentu, candu debitorulu prin usarea lucrului imprumutatu nu si-a inmultitu averile; pentru cá elu n'a datu mai multu decatu lucrulu intrebuintiatu, si lui i-se cuvine numai aceea ce a datu. A pretinde mai multu in casulu acest'a, este atat'a catu a luá usura. — Adese ori inse se intempla, cá creditorulu prin neposederea indelungata a lucrului

imprumutatu suferé dauna, sau trebuie se risce unu periclu, séu se renuntie la ceva dobenda; casulu din urma vine inainte mai alesu la lucruri fructificatóre, de cari se tienu in tempulu nostru si bauii, cari prin industria si comerciulu se inmultiescu si crescú. In astu-feliu de casuri creditorulu póte pretende mai multu, decatu ecuivalentulu, déca nu urgéza datorinti'a a da elemosina, pentru-cá elu (credit.) a datu mai multu. Acestu plus este unu censu indreptatitu, pana candu elu stá in proportiune cu daun'a, cu pericululu capitalului, séu cu pierderea fructeloru, ce in adeveru ar' avé a suporta creditorulu; altu-mentrea e usura. Asia inaintea lui Ddieu se socotesce nesmintitu de usura, déca cineva intre impregiurari egali ia procente mai mari, pre candu preste totu in comerciulu e in usu censulu de 5 séu 6 procente; de óre-ce asia creditorulu ar' cere mai multu, decatu i-ar' fi produsu capitalulu seu dupa starea comerciului, pretensiunea sa ar' trece preste real'a potere productiva a capitalului, si numai o lipsa deosebita a deaprópelui i-ar' poté concede inavutirea prin o asemenea pretensiune. — Pentru unu plus pre care l'a datu creditorulu cu bunulu imprumutatu, jidovulu a potutu si póte luá atatu dela jidovu catu si dela strainu, censu corespundietoriu. Aceea a fostu o deosebita dispensare ce-si avea fundamentulu in impregiurarea, cá D-dieu in poterea dreptului seu supremu de proprietate, — prin carele a datu jidoviloru si Canaanulu — a concesu acestor'a in testamentulu vechiu, a lua dela nejidovi unu plus preste ecuivalentu, numai pentru singur'a intrebuintiare a lucrului; va se dica, candu debitorului nu i s'a datu nici unu plus pre langa lucrulu imprumutatu; unde se intielege de sine, cá acestu plus concesu prin dispensare, trebuia se stea in proportiune cu lucrulu imprumutatu, cu servitiulu prestatu, si cu poterile strainului, pentru cá altu-cumu din lips'a deaprópelui s'ar' face abusu. Se vedemu acumu ce dice rábinismulu?

Moise, dupa cumu amu vediutu, a concesu a se lua censu (fresce nu nedreptu) dela nejidovi, si numai pentru simpl'a folosire (a lucrului): „Ti-e ertatu se iai censu dela strainu,“ Dt. 23. 20. Din contra o multime de rabini „infalibili“ invétia cá, Moise ar' fi disu: dela strainu trebuie se iai censu. „Vulturulu“ Maimonides scrie: „Ddieu ne-a demandatu se luamu usura dela goi si numai atunci se-i damu in imprumutu (déca va voi se dea censulu cerutu), asia in catu noi se nu-i prestamu vre-unu ajutoriu, ci se-i causamu dauna chiaru si in o atare afacere, unde elu ne este folositoriu, pre candu facia cu unu Israelitu, asia ceva nu-i ertatu“ (Seph. mizv. f. 73. 4). Unu altu rabinu dice, cá cuvintele lui Moise Dt. 23. suntu cuvinte demandatorie (Bikta rab. 80. 3. Teze). Asemenea scrie Talmudulu: „Este opritu a dá in imprumutu goimiloru fara usura, dara pre usura este iertatu“ (Tr. Aboda s. f. 77. 1. pisk. Tos 1). Totu acést'a o repetiesce si Levi ben Gerson (ad Pent. f. 234. 1 Teze) si altii. Dela acésta restalma-

cire esentiale a. s. scripturi fu numai unu pasu pana la nejust'a inaltiare a censului, atatu in casu de simpla intrebuintiare, catu si in celalaltu, candu creditorulu a datu pre langa imprumutu inca si óre-care plus. Dein un'a dechiaratiune a renumitului Bechai se vede apriatu, cà rabinismulu a fostu deplinu concsciu de aceea, cà Moise a condamnatu censulu nelegiuitu; pentru-cà Bechai asia scrie: „Rabinii de binecuventata memoria au disu, cà e iertatu a luá dela goi numai atata censu, catu cere sustienerea vietiei sale (a jidovului) (la Pent. f. 213. 4. Teze); predomnitu inse de spiritulu de a contradice si incediutu in infalibilitatea sa personale, dechiarà atatu despre jidovulu apostatatu, catu si in genere despre nejidovi, de cari se tiene si mai susu disulu jidovu: „Viéti'a sa este in manile tale (o! jidovule). cu catu mai multu dara banii sei (ib. 214. 1.); — ceea ce legitiméza invederatu illimitarea censului, ba chiaru furtulu si rapirea, pentru-cà lasa in prada libera averea si sangele. In Talmudu cetimu cà: „Samuelu ar' fi disu cà intieptii (rabinii invetiati) intre sine si-potu imprumuta cu usura. Dara pentru ce, candu ei sciú bine cà usur'a e oprita? Censulu ce'lu dà unulu altuia se considera de daru (cà multiamita pentru imprumutu). Samuelu a disu catra A. ben Ihi: imprumuta-mi 100 ponti de piperiu pentru 120 ponti, pentru cà acest'a e cu dreptu (cà daru spre a esprima multumita). Rab Jehuda spune cà Rab ar' fi disu: E iertatu omului (adeca jidovului) a imprumutá fililoru si concaseniloru sei cu usura, pentru cà se le esciteze gustulu usurei“ (Tr. Baba m. f. 75. 1). Loculu citatu nu vorbesce despre aceea cà censulu e ertatu, ci despre „oprirea usurei,“ pre care mandatu Moise l'a datu pentru toti, neesceptionandu nici chiaru pre invetiatori; asia dara loculu citatu tractéza despre censulu nelegiuitu, si inca antaiu, in casulu de simpla intrebuintiare a lucrului imprumutatu, precumu arata esemplulu cu piperiulu; a dou'a despre censulu ce trece cuveninti'a, precumu ne arata cele 20 percente; loculu citatu contine inca unu alu treilea pecatu, ce se comite in modu faciarnicu sub titlulu de daru, de óre-ce Moise a opritu neconditionatu censulu pentru singur'a intrebuintiare a obiectului, prin urmare si censulu ce se luá sub titlu falsu, cu unu cuventu, pentru cà elu a opritu si usur'a mascata (pecatiunea secreta). Acelu locu este in fine una instructiune in usura, facuta cu precalculare perfida; cà-ci déca unu rabinu, din cauza cà era „cu dreptu si cuviintiosu,“ dá altui rabinu censu neiertatu, si inca 20 de procente in tempulu de atunci, cu catu mai multu se voru incerca acesti'a a escitá in filii sei „gustulu“ de a luá censu nelegiuitu dela „straini“ atatu in casuri de simpla folosire a lucrului, catu si in celelalte; cumu se primésca de es, pentru 70 de taleri obligatiune despre 100 taleri, si apoi inca si dupa suta se ia 8 procente, (dupa cumu s'a intemplatu acést'a cu unu bietu omu, si inca pre calea legiloru neaccessibili). Fiendu cà rabinulu Kroner l. c,

2. 37 se mangaia cu aceea, cà barbatii de statu din dilele nóstre au cu totulu alta parere despre censu decatu mine, asia elu nu afla nici in disulu esemplu vreuna perversitate. De aci usioru se póte vedé, cumu de Iud'a intielege cuvintele biblice Dt. 23 pre cari si-le a insusitu Talmudulu (Baba m. 70. 2), despre marimea arbitraria a censului, si de ce le traduce cu: „a luá censu.“ Acést'a a petrunsu asia afundu in sangele rabinismului, in catu lui Abarbanelu celu posterioru nici nu-i mai vine in mente cà spre tienerea in secretu a despoierei nelegiuite, se dica cu unu scriitoriu mai nou, cà: Thora (lege mosaica) concede luarea censului. Pentru cà Abarbanelu nu néga cà, jidovii si-esplica legea loru despre marimea arbitraria a censului, se escusa inse cu observatiunea, cà: „intre strainii dela cari potemu lua usura, nu suntu de a se intielege crestinii, cari nici decum nu suntu straini parentelui cerescu,“ si apoi acelasi mare Abarbanel ministrulu financiiloru de odinóra alu Spaniei dechiaru, cà elu ar' fi pronuntiatu acele cuvinte, cà crestinii nu suntu straini, „numai din caus'a pazei,“ adeca cà jidovii se póta vietiuí printre crestini in pace si neturburati. Fara indoiéla elu a studiatu bine doctrin'a despre simularea ertata! Unu altu rabinu scrie éراسi apriatu: „Intieptii nostrii au facutu dreptu candu au concesu unui israelitu a lua usura dela crestinu-goi.“ Se nu fia avutu dara dreptu rabinulu conversu Schwabe, candu scrie: „Déca unu crestina are lipsa de bani, atunci jidovulu ilu scie amagi minunatu; elu calculéza usura dupa usura, pana candu sum'a a devenitu asia de mare, in catu crestinulu nu o póte solvi, decatu vendiendu'si bunurile sale; séu pana candu sum'a se urca, dupa cumu permite bunulu, la vre-o cate-va sute ori mii, si apoi ilu improcesuéza si lucra intr'acolu, cà judetiulu se-lu faca mostenitoriu bunuriloru crestinului.“

3. Juramentulu.

Jidovii s'au plansu de repetite-ori, cà juramentulu loru contra nejidoviloru se privesce cu suspitiune, si unii invetiati crestini s'au induplecatu a fi mai moderati. Mi-ar' placé déca i-asi poté urma; dara dorere! convingerea mea este alta.

Déca luamu lucrulu inainte de tóte dupa principiu, se vede cà, in sistem'a rabinismului nu are locu unu juramentu demnu de credintia. Cà-ci ce este juramentulu facutu unui animalu? E absurditate; pentru-cà juramentulu e ultimulu midiu locu de a compune o cërta intre ómeni. Silindu deci pre unu jidovu a jurá in favórea séu contra unui crestinu, ilu silesce la o nebunia, pre carea elu de sine nici odata nu ó ar' comite, ilu coustringi a esprimá unu cuventu, pre carele elu e indreptatitu a-lu considera numai de o frasa, de unu sunetu vanu, carele prin urmare nu are nici o influentia asupr'a consciintiei sale. Mai incolo: déca Talmudulu a dechiaratu averea si sangele unui nejidovu de proprietate a jidovului, cumu se mai si póte nasce intre nejidovu si jidovu vre-o diterintia despre alu meu si alu teu? Jidovulu are

dreptu din punctu de vedere rabinicu, a lua ceea ce pôte: aceea e proprietatea lui. Cumu potu eu inse se juru séu si numai se afirmu, cà banii mei suntu ai tei, candu sum convinsu de dreptulu meu de proprietate? Constringându-me cineva a face atare dechiarare, séu chiaru se juru, atunci déca tari'a vointiei si convingerea mea stau in acelasi gradu, voi dice: mai bucuros moriu decatu se comitu acésta infamia! Éra déca dein debilitate ori prepunendu fric'a de dauna adeverului, voi dá pretins'a dechiarare, atunci voi cugetá: ori cumu, dara banii suntu ai mei, si eu imi voi intórce de unde voi poté, quia res clamat domino. Prin urmare acea dechiarare, acelu juramentu e nula.

Se mai afla inca in Talmudu mai multe esemple de alé rabiniloru celor mai insemnati, cari pentru jidovii talmudisti trebue se aiba valórea unei doctrine positive. Rabinulu Akiba a juratu, dara in anim'a sa a cugetatu, cà juramentulu e nevalidu. Rabinulu Jochanan a primitu dela o femeia notabila unu secretu sub acestu juramentu: D-dieului lui Israelu nu-lu voi revela, adeca cumu trebuiá se intielega numit'a femeia (dupa ce Ddieu a totu sciitóriu fiendu, nu are lipsa de descoperire): pre Ddieu! cà nu voiu tradá acestu secretu; dar' in sine a cugetatu: poporului Israelu ilu voiu descoperi. Cu privire la acést'a nimicire a juramentului in cugetu, rabinii statorescu principiulu, cà aceea e iertatú, déca cineva e constringu a jura. Asia dara déca judecatoriulu crestinu cere juramentu dela jidovulu talmudistu, atunci dupa principiile ce le-am vediutu potemu presupune, cà jidovulu din caus'a constringerei nu se simte îndatoratu a spune adeverulu. Déca unu rege, dice cartea citata mai in urma, demanda cá unu jidovu se jure si se marturisésca despre unu altu jidovu, déca acést'a a peccatuitu cu una goi-a, pentru cá se-lu pedepsésca cu mórte, atunci acestu juramentu e fortiatu si cá atare trebue nimicitu in mente. Unu altu rabinu dice cà: déca unu principe pune pre unu jidovu se jure, cà elu nu va parasi tiér'a sa, atunci jidovulu se cugete: astadi (nu o voi parasi); éra déca principele espresu va pretende, cà nici odata se nu ésa din tiéra, atunci jidovulu trebue se cugete: sub o conditiune séu alt'a. Apoi espresu se dice mai departe: „Tóte aceste numai atunci au valóre candu juramentulu se pôte calca fara a observa paganulu; éra déca acést'a ar' poté observa, atunci e opritu, cà nu cumu-va se se profaneze numele lui Ddieu; pentru aceea a fostu pedepsitu si Zedekia, pentru-cà a calcatu juramentulu datu lui Nabukadnezar, cu tóte cà juramentulu a fostu fortiatu.“ Déca intr'aceea jidovulu se lauda cu tienerea fidela a juramentului seu militarescu, i-se pôte aminti; cà unui „paganu“ i-ar' fi tare usioru a esperiá frangerea unui atare juramentu; preste totu rabinii intarescu, cà peccatuirea secreta este iertata, dar' omulu trebue se se ferésca cá se nu fia descoperita, cà nu cum-va astu-feliu religiunea jidovésca, Judaismulu se se blameze (Cha-

giga 16; Kidd. 40; Maim. Jad. ch. 4, 11 f. 31, 1; Mose Mikk. seph, miz. gad. f. 132 si urm. conf. Baba K. 113). Mai departe o multime de carti jidovesci invatia, cà jidovulu crede firmu, cà la serbatórea reconciliatiunei i-se voru ertá tóte peccatele, inca si cele mai grele, si intre ele si juramentele cele false, fara cá pre langa aceste se fia vorba catu de pucinu despre obligatiunea de a restitui; si crestinulu crede in ertarea peccatorulu, dara elu scie cà la ertarea peccatorulu se recere cá conditiune absoluta restitutiunea proprietatei instrainate, si repararea onorei vatemate a deaprópelui.

Faptele insirate firesce cà nu au imprasciatu nici ingrigirile invetiatiiloru crestini amintiti; ci ei propusera, cà jidovii se depuna juramentulu usitatu de sinagoga sub cele mai infricosiate blastemuri, pentru cà acést'a ar' retiené in catu-va dela juramentu falsu, pre cei catu de catu onesti. Acést'a ar' mai fi ceva! Dara consecente eu asia trebue se rationezu: déca eu asi tiené doctrin'a rabinismului de d-dieésca, atunci asiu crede cà lucrezu consecente, ba mi-asiu tiené de datorintia a nimici in minte juramentulu impusu. Cà-ci cine are dreptulu a pretende se testeze cu juramentu, cà cas'a mea nu este a mea? Eu asiu vatemá pre Ddieu cu o minciuna, déca asiu face acést'a; si dupa ce cá rabinistu urmandu esemplului lui Akib'a numitu „alu doilea Moise“ asiu fi indreptatitu la cea mai strinsa restrictiune mentale, — asiu jurá despre totu ce mi-se cere, si asiu cugeta contrariulu. Séu de exemplu, e vorba despre bunulu celu mai pretiosu — despre viétia, atunci eu cá jidovu talmudistu acusatulu fiendu de omorulu unui nejidovu, asiu poté jura cà n'amú omoritu nici unu omu, si in internulu meu se cugetu: am ucisu unu animalu. Intemple-se atari juramente in modu solenu séu privatu, pentru unu omu capace de a judeca, consecinti'a e aceeaasi. Mai amintescu unele puncte, dar' numai cá in trécatu, fiendu de ajunsu cele ce amú disu. Asia Israelitii au in diu'a serbatorei, de reconciliatiune o rogatiune deosebita, carea cu totulu diferesce de amentit'a ertare generale a peccatorulu. „Tóte voturile, legatuintiele, pedepsele si juramentele — dice rogatiunea — cari ne-arú placé, le-amú jura, si face dela acést'a di de reconciliatiune pana la cea urmatória, se fia deslegate, ertate, nimicite, fora potere si fora valóre. Voturile nóstre se nu fia voturi, si juramentele nóstre se nu fia juramente.“ Acestu actú se finesce in modu solenu in presér'a serbatorei; primariulu asistatu de doi dintre cei mai de frunte rabinu, dice rogatiunea citata, dupa ce toti-trei cu voce chiara au tienutu o introductiune solena in numele lui D-dieu. Afara de aceea déca unu jidovu i-pare reu de juramentulu facutu, elu poté merge ori candu la unu rabinu séu la trei ómeni comuni, cà se-lu deslege de juramentu. Mai multe scripture jidovesci inse observeza, cà acést'a praca se referesce numai la voturile pripite, si la juramentele ce privescu propri'a persóna, nu inse persón'a altora. La acést'a m'asiu invol. Dara so-

lenitatea din preser'a serbatórei de reconciliatiune, me silesce se dubitezu de adeverulu acestei observari. La acést'a se mai adauge, cà jidovii invetiati conversi afirma pana in presente, cà acésta escusare ar' fi numai vorba góla. Conversiunea acestoru barbati nu póte fi caus'a de a nu le crede, ba din contra datorinti'a catra societate impune unui fia-carui, a descoperi principale stricatióse binelui acelei'a. De acestia se tiene Johann Schmidt, carele spune: cà rabinii Talmudului credu, cà si pre D-dieu ilu potu absolve de juramentulu seu. Asemenea relatéza între altii si Brentz, si in urma Drach, carele de si a fostu batjocoritu „obscuru,” e unu omu capaciatu si invetiatu. (Continuarea ulterióra in cartea tradusa.)

Documente historice din 1848 et 1849.

(Urmare.)

65. *Documente despre devastarea biblioteceloru si colectiunilor din curtile eruditiloru magnati c. Kemény*).*

Dela comitetulu Natiunei Romane.

Domnului Stefanu Moldovanu Protopopu, V-Prefectu si Coadministratiu.

Cu nespusa machnire a animei intielese acestu comitetu, cum-cà intr'adeveru din nepreveghiarea oficiariloru romani s'au intemplantu predari in bibliotec'a comitelui Samuel Kemény in Grindu si mai alesu in unele monumente scrise, rumpendu-le si calcandule in pitióre, sub pretestu cà aru fi contracte de datoria. O asemenea nebagare de séma cu ocaziunea fíntiei de facia a unoru preceptu si pretiuitori de literatura prefecti sau alti ofiari, ne póte infiera in ochii strainiloru de barbati si vandali cu multa si nestérta rusinare a poporului. De aci acestu comitetu vrendu pre atatu a incungiurá potentiósele de aci inainte predatiuni de monumente vechi pretióse, pre catu a si impedece mai multa rusine ce aru mai redonda din urmatóriele predatiuni, de o parte, de alta, sciendu acestu comitetu, cà totu acolo, afora de bibliotec'a numitului comite, se mai afla si alt'a cu multu mai pretiósá, pentru raritatea nepretiuiteloru monumente diplomatico-istorice, mai alesu pentru patri'a nóstra, in curtea domnului Ios. Kemény; — de airea cunoscúndu, cum cà D. Vóstra aveti nu numai cunoscúnti'a locuriloru, inca si a monumenteloru de acolo, ci si zelulu si dorulu de a se pastra asemenea tesauri literari, — ve insarcinéza pe D. Vóstra, cà luandu-ve tempu catu se póte mai curendu, se esiti in faci'a locului la Grindu, unde cercetandu cu de amenuntulu starea de acum a biblioteceloru cestionate, precum si intemplantu cu predatiunile pretinse, se ne tramiteti catu se póte mai curendu o detaliata descriere despre starea loru de acuma, cà in urma si comitetulu se scia ce mesuri se ia pentru pastrarea acelor monumente in venitoriu.

*) Acestu intimatu este scrisu de dn. canonicu Tim. Cipariu. Red. Trans.

Comitetulu ve incredintéza si pana atunci spre asicurarea acelor biblioteci a face despusetiunile, ce veti afla conducatorié la scopu dupa descoperirea stariloru de acolo; inainte aprobandu, ori ce mesure veti afla, numai cà pretiósele acele monumente se nu se prepadésca. Cu placere va primi si opiniunea D. V., déca socotiti, cà póte acea biblioteca se remana in acelu locu pentru venitoriu cu siguritate si dupa translocarea landsturmului dela Cristuru, si unde ati crede a se póte stralocá pana la restatorirea ordinei legale.

Sabiiu, 4/16 Decembre 1848.

Simeón Barnutiú,
presiedinte.

T. Cipariú,
membru.

65 a) *Relatiunea dlui Stef. Moldovanu despre devastarea dela Grindu.*

Insciintiarea despre pradarea Bibliotheceloru Keményiane in Grindu sagetandu-me la anima, nu mi-au lasatu locu de odina si m'au indemnatu se alergu pe cale grundiorósa totu asia de rapede, cà pe una neteda, numai se implinescu ce Inclitulu Comitetu din marele zelu patrioticu mi-au commisu cu dat'a din 4/16 Dec. a. c. Nr. 728.

Deci in 10/22 Dec. a. c. demanétia la 10 óre am fostu in Grindu, si mai antaiu am poffitu se vediu nepretiuit'a bibliotheca a maritului comite Iosifu Kemény, — si dacá am vediutu manuscriptele nepradate, m'am inseninatu si apoi

Trecúndu in cas'a cea secreta unde era monumentele celea vechi — monedele si zii penati, déca au trebuitu se facu pe hirbe pasiulu celu dintaiu, si am zaritu thec'a acelora góla, m'am infioratu de mórte, si imi amblá pe limba se blastemu pe tribunii acei nebuni ai dlui Iancu, carii au suferitu asemenea batjocura nereparabila.

Inse dupa ce mi-au spusu, cum cà printre munteni au fostu mestecati ómenii din Grindu si din satele vecine, carii au lacomitu la sculele acelea, se le duca de jucarii la pruncii loru, m'au nutritu acea sperantia, cum cà macaru o parte notabila din trensele se va reintórece.

Si asia cu graba amu adunatu poporulu, si l'amu sfatuitu se dea afara totu ce are din numitele bibliotheci, la care s'au si legatu; asemenea amu insciintiatu in Hada-reu, la Chetia, St. Martinu, Vajdaseg, si la Lun'a si am incredintiatu parochiloru locali intrevenirea.

De aci m'amu dusu in curi'a mar. dnu Samuilu Kemény; si aici de departe de pórtá, se aratá semnele de ceea ce va se fia acolo, pentru-cà pe langa carare era totu sfarticaturi de carti inghiatiate prin nea.

Apoi dela intrare pe trepte pana la bibliotheca totu pre carti si novele grosu asternute au trebuitu se pasimu; éra

In bibliotheca, o Dómne! tóte thecile era resturnate, carti sfarticáte, si pareti goli de volumine mari,

apoi prin celelalte case, si in catulu de susu, si din josu inca nu mai era alte, fara totu carti, si prin ferestrii; m'amu uitatu pe ferestri spre apa, si amu vediutu o multime de musinóie parte acoperite cu nea, si hartii amblatóre, si amu intrebatu ce suntu acelea, si mi-au respunsu că suntu carti inghiatiate. Acestea pro notitia.

Dupa acestea m'amu apucatu de lucru, am pòrncitu trei cara si ómeni si inca in diu'a de 10/22 Dec. am dusu cate de 2 ori cu carale acelea séu 6 cara de carti, intr'o casa anumita pre sém'a cartiloru acestor'a; apoi

In diu'a urmatóre 11/23 Dec. am mai adusu 4 cara de carti, cu totulu 10 cara, si asia le-amu ispravitu; — éra din celea inghiatiate n'amu pututu multe desface dela pamentu, pana ce nu se va mai slobodi tempulu.

Au fostu vrednica de inseñnatu si colectia mineralogica, carea s'au suitu mai susu cá la 1000 de bucati de minere; din acestea inca de printre hartii amu adunatu o lada mare, de 4 insi abia o au pògoritu pana de desuptu la caru. Eu m'am silitu acolo se nu mai remaie pe josu cá se le calce, si se le mai infranga, dara de suntu tóte de facia, va sci acela, carele dupa Nrii pe ele consemnati le va pune in rendu.

Si asia acea frumósa curte au remasu pustia cá o pescera, fara usi, fara ferestri si fara mobili, numai intr'o cotitura unde au mai fostu si usi, am adunatu gramada multimea hartiloru, cá vre-o 4 cara cu scanduri socotite, cá altu modu n'am avutu, si m'am departatu.

Dupa acésta lasandu sub paza vre-o 9 buti de celea mari pline de vinu, cá se nu se mai pradeze, cá cum s'au pradatu pana aci alte 3000 urne, din ómenii cei mai deaprópe ai mei am cercatu:

Cumcà dupa proporti'a theceloru si a cartiloru, óre unde aru fi manuscriptele celea multe adunate acolo, fiind cá prin man'a mea numai vre-o cinci bucati au trecut, si unde s'aru afla cartile celea mari si multe, care le pottescu numerii indorsati, si statulu bibliotecei.

Si cu durere mi-au respunsu: cumcà 3 dile si 3 nopti grijitorii si altii, au facutu focu totu cu carti si inca totu cu de celea mai mari, cá tîpu focu mai multu, si din socotéla afla, cá 5 cara de carti aru fi arse.

Apoi mi-au mai spusu, cá cei mai indrasneti au alesu de celea mari si au dusu si la móra cá se faca focu, si pe care o vedea mai frumósa, o slobodia pe apa „socotindu cá dintru acelea s'au invetiatu domni a tirani pe prostime!!

Pentru acésta bibliotheca fia destulu atata.

Inse pentru cartile adunate si aruncate acolo intru o casa cá cucuruzulu gramada, inca vine ingrijire, cá nu scotiendu-le dela o perire, se cadia in alta a putrediunei, incaldindu-se preste olalta.

Deci eu nu sciu ale cui voru fi acelea — cá

de asiu sci cá nu voru fi ale natiunei, mi-aru parca reu de frigulu care l'am rabdatu, si de ostenél'a cea multa catu amu grapatu cu manile prin hartii dupa ele.

Éra de voru fi nationale, va lipsi a se trimité 2 barbati preceptuti, carii se le ordinezé in thece inca pana candu mai suntu pe theci. Inclitulu comitetu va decide acésta*).

Cum stà bibliothec'a comitelui Iosifu Kemény, va cunósce incl. comitetu pe scurtu din insemnarea aci alaturata, la carea am facutu si reflexiuni.

Inca de aci incolo se fia aparata de primesdie cointielegundu-me cu D. Vladutiú, carele Dumineca au venitu dela Lagaru, adeca in 12/24 Dec., am dispusu:

1) Cá pe rendu necurmatu nóptea se se inachimbe cate 24 fetiori, carii in paza dispusi se grijésca renumit'a curia, si aceea cu atata mai tare, fiindcà comitele este in primejdie intre magiari, insemnatu de Pecsovits**), si pana ce am fostu eu acolo vineri séra 4 si sambata 2 case dela vii facia cu Curia au aprinsu bunii Agirbiceni, pe carii dn. Micasiu cu comandantele dsuale iau lasatu neumiliti, ba in Ghirisiu pana adi stau secui ascunsi.

2) Cá se se póta aduna monedele, monumentele si altele, am imputeritu pe parochulu Hadaraului Vasilie Popu, ca impreuna cu deregatori'a satului se amble prin mai susu specificatele sate din casa in casa si se adune ce va puté afla, intre carele iam insemnatu mai cu sama:

a) Unu dien Penate de lemnu catu palm'a de mare, alu unuia dieu nu'i sciu numele apriatu, de nu'i Priapus sau Priamus; exemplar unicisimum in Europa, infrumsetiatu cu hyerogliphe, pe carele Societatea erudita din Paris au promisú 300 galbeni si n'au voitu comitele alu instraina, fiindu sapatu din ruinele Tordei.

b) O tórta de stiela catu degetulu de mica, dar insemnata pentru incrustati'a petrificata, cu carea au fostu cuprinsa, carea numai vechimea tempului iau datu, cá si moneteloru de argintu, facia verde intunecata.

c) Una caramida catu palm'a, pe care era Legio III.

d) O ulcica catu pumuulu din ruinele Tordei smaltiuita.

e) Bani de ai lui Philip Maced. si de ai lui Otto Romanulu, carele numai 3 luni au imperatitu inainte de Vitelliu, de carele istorici multi au dubitatu cá óre fost'au imperatu etc.

Si nunitului parochu iam lasatu, cá candu ne vomu aduna la Blasiu, se'mi raportedie in scrisu, cá se mai pociu urma acésta insciintiare. Apoi

Inclite comitetu! in comitatulu Tordei este anar-

*) Comitete Jos. Kemény inbiiese de cateva-ori pe episcopi'a Blasiului cá se i le cumpere pe tóte, paremise cu 24 mii flor. m. c., dara pe atunci nu avea de locu fonduri pentru unu scopu cá acela.

**) Numire de bajocura = austriacu.

hia, precum si in scaunulu Ariesiului. — Rogu se nu intardie pana in Arieniu a pune prefectu carele se faca regula.

Se se dea administratoru si intre ajutori se fia Pr. El. VI. Cicudi.

Preste Arieniu se fia prefectu — tribuni.

Altmintrea voru se se suia ómenii pe pareti!

Acum suntu in Iernotu, si voiu merge pe Muresiu, si me voiu întórce pe Ternava, Conscriu seracii, conscriu ale curtiloru, dispuiu deregatorii satesci.

Vai ce seracia! preste 3 septemani Muresienii voru prinde iepuri de lipsa, si nu va fi lege se-i induplece — de nu se va face provisiune, de unde se traiésca — si pana atunci cauta se ne tindemú unde este, erga reversales; altu modru nu'i, ca nu sufere lips'a nici la G.-Comando se scriemu asia cu graba, fiindca acolo se intelnescu cu zabav'a, si-dum Roma deliberat, Saguntum perit. Asia si cu padurile, amu trimisu planulu de 3 septemani la G.-Comando si nu mai vine. Seracii moru de frigu. Cauta se pretiuimu padure si se incepemu.

Iernotu 14/26 Decemvre.

Stefanu Moldovanu.

(Va urma.)

Nr. prot. S. VII, 1876

Procesu verbale

alu siedintiei ordinare a comitetului asociatiunei transilvane, tinuta in 9. Iuniu 1876 in Sibiu sub presidiulu domnului Iacobu Bolog'a, fiendu de facia duii membrii P. Dunc'a, I. Rusu, C. Stezaru, B. Ursu de Margine, I. Hanni'a, E. Macellariu, V. Romanu, Dr. D. Racuciu, Dr. A. Brote, I. Cretiu, si cu asistentia secretariului Dr. D. P. Barcianu.

§ 80. Dechiarandu-se siedinti'a de deschisa, dlu presiedinte aduce la cunoscentia, cá a primitu prin avisu telegraficu sum'a de 227 fl. v. a. dela dlu jude procesuale din Sasu-Reghinu Ilie Cine'a, pentru fondulu asociatiunei.

Se ia spre placuta scientia, ér' banii se predau dlui cassariu. Specificarea sumei intrate se va face, dupa-ce dlu tramitietoriu va fi comunicatu prin epistola, de unde si dela cine au incursu acei bani.

§ 81. Urméza raportulu dlui cassariu, despre starea fondulu asociatiunei pe tempulu acestei siedintie si despre erogatele si intratele dela siedinti'a comitetului din 21 Aprile, pana la siedinti'a de astadi.

Din conspectulu presentatu se vede, cá au intratu 313 fl. 26 cr. v. a., si s'au chieiltuitu suma de 935 fl. 29 cr., cá remuneratiune pentru oficialii comitetului, cá stipendia, cá pretiu de cumperare pentru opulu dlui Iakab Elek tom. II. si cá competentia dlui canonicu din Gherl'a V. Popu, in caus'a possessiunei remase asociatiunei dupa repausatulu Ioanu Gallianu.

Sum'a intréga a capitalulu asociatiunei pre tempulu acestei siedintie este de 61,971 fl. 88 cr. v. a.

Spre scientia.

§ 82. Dlu cassariu raportéza despre starea fondulu academieii in restempulu dela siedinti'a din 21 Aprile a. c. pana la siedinti'a de astadi. Din acestu conspectu se vede, cá au intratu cá colecte dela despartimentulu alu II-lea (Fagarasiu) sum'a de 10 fl. a.

Spre scientia.

§ 83. In legatura cu raportulu cassariului despre banii intrati la fondulu asociatiunei si anume cu privire la sum'a trasmisa prin cassariulu despartimentulu cerc. II. Fagarasiu dela

adunarea generala a despartimentulu din Reci'a ducale din 12 Maiu a. c., dlu Hanni'a face propunerea si comitetulu prinesce si radica la valóre de conclusu: a i se esprime dlui advocatu I. Romanu din Fagarasiu membru ord. pe viétia multiamit'a comitetului pentru inscrierea sa de membru fundatoru alu asociatiunei si a i se dá diploma noua, de membru fundatoriu, éru dloru Georgiu Poparadu si Georgiu Trombitasiu din Reci'a ducale, inscrisi cá membrii ordinari noui, se li se espededie respectivele diplome.

§ 84. Nr. exhib. 307/1875. Dlu cassariu raportéza despre protocolulu adunarei generale a despartimentulu cerc. II, Fagarasiu, tinuta in Voil'a in 26 Septembre a. tr., asternutu comitetului dinpreuna cu ratiociniulu despre chieiltueilele subcomitetului din anii 1872—1874 si preliminarulu de bugetu pe anulu 1875/6. — Cu privire la aceste dlu cassariu propune: si comitetulu prinesce a se rescrie subcomitetului resp. urmatóriele:

Cá in ratiociniulu asternutu de pe tempulu din 1. Ianuariu 1872 pana in 31. Decembre 1874, revedindu-lu si combinandu-lu cu aclosure, s'au aflatu tóte sumele consonatórie. Se observa inse cá, rubric'a „perceptiuni“ nu coprénde nici o specificare a sumei intrate cá tacse de ori-ce natura, ceea-ce recere ratiociniulu, in care sub rubric'a „Erogate“ ar' trebui petrecute sumele administrate la cass'a asociatiunei, ceea-ce pe venitoriu este de a se face.

Preste totu erogatiunile nu stau in consonantia cu perceptiunile, de óre ce tacse de membrii ajutori, precum marturisesce insusi protocolulu sub pct. VII, au intratu la acestu despartimentu fórté pucine.

Cu privire la preliminarulu bugetulu pe an. 1875/6 si anume catu pentru adunari generale proiectate, onorabilulu subcomitetu se indrépta la § 10. din „Regularea midiulóceloru.“

§ 85. Nr. exhib. 158/1876. Secretariulu raportéza despre incunoscentiarea facuta comitetului din partea dlui protopopu I. Ratiu, cu privire la provocarea presidiului de sub datu 30. Martie a. c. Nr. pres. 7 pentru constituirea subdespartimentulu cerc. Hatiegu.

Din acestá insciintiare se vede, cá acelu subdespartimentu s'a constituitu degiá in 30. Iuniu 1873, alegúndu-se de directore dlu comerciantu din Hatiegu Nicolau Petroviciu.

Comitetulu luandu spre scientia comunicarea dlui protopopu I. Ratiu, hotaresce a próvocá pre subcomitetulu numitului despartimentu, a-si incepe lucrarea sa si-a tramite actele respective comitetului.

§ 86. Nr. exhib. 165/1876. Dlu redactoru alu organulu asociatiunei „Transilvani'a“ specificandu chieiltueilele avute cu edarea foiei pana acum, se róga a i se tramite mai departe sum'a de 150 fl. spre a coperi saldulu si a continua editiunea foiei.

Se aviséza la cassa spre solvire.

§ 87. Dlu bibliotecariu I. Cretiu, presentéza unu conto despre 1 fl. 80 cr. pentru legarea unoru carti pentru bibliotec'a asociatiunei.

Se aviséza la cassa spre esolvire.

§ 88. Nr. exhib. 160/1876. Dlu advocatu Filepp, plenipotentiatulu asociatiunei in caus'a lasamentulu dupa repausatulu I. Gallianu din Erkisfalu, in respunsulu seu la harti'a comitetulu din 21 Aprile Nr. prot. S. V., exhib. 116/1876, in care s'au pusu unele conditiuni pentru vendiarea proprietatii remase dupa repausatulu Gallianu, arata cá, cu conditiunile puse de comitetu, numit'a possessiune nu se va poté vinde cu folosu, si recomanda de nou conditiunile facute de densulu in harti'a sa de dato 28 Marte. Nr. 116/1876.

Cu privire la acestea comitetulu a insarcinatu pre dlu membru Dr. Aureliu Brote cu dressarea unui proiectu de contractu pentru vinderea acelei possessiuni, pe care lu va asterne cu ocasiunea cea mai de aprópe comitetului spre aprobare.

§ 89. Urméza desbaterea speciale asupra propuneriloru facute de comissiunea esmisa pentru a face o dare de séma despre modalitatea dlui L. Vajda.

Fiindcă raportul comisiunii ad-hoc s'a cetit în ședința trecută (VI.) în toată estenderea lui prin secretariu, de asta dată dl. raportor I. V. Rusu a cetit numai punctul de punctu, făcând la fiecare propunerile respective și anumite:

ad pct. I. care cere: „radicarea de monumente și statue cu inscripțiuni, corespunzătoare memoriei și faptelor nobile; spre acestu scopu asociatiunea se se întrepuna, că acolo unde se făcurea de gîdă colecte pentru atari monumente, acele catu mai curîndu se se realizeze, se staruiescă la ocașuni benevenite că se se făcurea colecte pentru eternizarea memoriei celorlalți barbati binemeritati, se se indemne orasiile și districtele se onoreze prin asemenea monumente pre cutare barbatu binemeritatu; atari monumente se fia simple, dar din pîtra catu de durabila și provideute cu inscripțiuni frumoșe, însufletitoare; restulu baniloru din atari colecte se se capitalizeze într'unu fondu de stipendie sîu premie portătoare de numele barbatulu onoratu; ori se se cumpere și infintieze gradini de pomaritu, stuparitu etc.“

„Adunarea generală dela Șiomcuț'a mare din 1869 n'a luatu concluziune specială cu privire la acestu punctu, ci aducîndu-lu în legatură cu altu punctu, punctulu 5 din propunerile resp. în loculu radicării de monumente, care comisiunea resp. le-a fostu recomandat spre spriginire morala, a decisu, se se făcurea unu Album de biografiele barbatiloru celor mai eminenti, carii s'au distinsu prin fapte pentru înaintarea literaturii și culturii naționale, însărcinându-se comitetulu a face spre acelu scopu pregătirile necesare și la procsim'a adunare generală a substerne o propunere meritoria în privința modalității efectuării mai corespunzătoare.

„În urm'a acesteia comitetulu și-a facutu propunerea sa la adunarea generală din Nasaudu din 1870, cu care ocașione în privința Albumului s'a decisu, că comitetulu se procure biografiele și portretele barbatiloru mai distinsi pentru înaintarea literaturii și culturii romane în modulu ce i se va paré din tîmpu în tîmpu mai corespunzătoru. Cîndu atare colectiune va fi destulă de întregită pentru tipărire, atunci se se aduca la adunarea generală spre ulterioară dispunere.“

„Acum după parerea comisiunii se ivesce necesitatea, că se cunoșcemu mai antaiu, cari sîntu acei barbati distinsi pentru înaintarea literaturii și culturii naționale? și apoi a afla modalitatea de a se poté procura biografiele și portretele acoloru barbatu.“

„După ce adunarea dela Dev'a din 1874 încă a recomandat comitetulu efectuarea propuneriloru dlui Vajda, comisiunea propune că: comitetulu se se adreseze catra mai multi dintre barbati versati pe terenulu literaturii cu rogarea că se-si dea opiniunea anume că:

1) Cari barbati ar' fi a se eternisa în modulu propusu?

2) Se comunice comitetulu datele, ce le-ar' avé despre biografiele lor, cum și se îndigiteze modulu procurării datelor despre biografiele lor și portretele acolora.“

„Totu cu acea ocașione se se indemne romanii și la radicarea de monumente în sensulu propusu de dl. Vajda.“

Cu privire la acestu punctu dl. presedinte Iacobu Bolog'a face o contra-propunere, pe care după o deșbatere mai îndelungată

Comitetulu o a primitu și radicat la valóre de conclusu și adeca: se se însărcineze o comisiune din senulu comitetulu, se făcurea o conscriere a acoloru barbatu meritati romani, caror'a ar' fi se se eternizeze memori'a în modulu îndigiatu de dl. Vajda, și încatu va poté se si compuna biografiele lor.

Reportându apoi această comisiune comitetulu despre rezultatulu lucrărilor sale, elu va dispune mai departe cele de lipsa pentru executarea catu mai grabnică a celor cuprînse sub pct. I., care sta în legatură cu pct. 5.

În legatură cu propunerea premergătoare dl. Iacobu Bolog'a face alta propunere și comitetulu primesce că: comisiunea însărcinată cu raportulu despre propunerile dlui Vajda se se întregiescă încă prin dl. Z. Boiu și se îngrijiescă de cele dispuse în punctulu precedent.

ad pct. II. „Se se serbeze pe fiecare anu cate unu pa-

rastasu solemn pentru acei repausati romani, cari s'au distinsu prin întemeierea ori ajutorarea mai însemnată a instituteloru de învățămîntu, prin crearea de stipendia, prin scrieri folositoare etc.“

„Adunarea generală dela Șiomcuț'a mare din 1869 cu privire la acestu punctu a decisu, a se recomanda celoru chemati, că se se serbeze în biserici în fie-care anu cate unu parastasu pentru repausulu barbatiloru celor mai meritati ai națiunii.“

După ce efectuarea acestui punctu cade în competența ordinariatelor romane, comisiunea propune, că pe langă recomandare se se aduca acelu conclusu la cunoștința venerabileloru ordinariate romane.“

Se primesce propunerea comisiunii.

ad pct. III. „Diariile romano din Transilvani'a și Ungari'a în totu anul în un'a și aceeasi di, se reinprospedie faptele și se amentiescă numele atatoru barbatu binefacatori.“

„Adunarea generală dela Șiomcuț'a a recomandat foiloru naționale că, în fie-care anu pe la aniversarea mortii barbatiloru nostri mai meritati se făcurea elogi corespunzătoare meritelor lor.“

Comisiunea propune că: „acestu conclusu se se comunice cu respectivele redacțiuni romane pre langă recercarea, de a se pune în lucrare după poteri și împregiurari.“

Se primesce.

ad pct. IV. „În adunarile generale ale asociatiunii se se rostiescă în fie-care anu cate o panegirică despre barbati distinsi.“

„Peste acestu punctu nu s'au adusu nici unu conclusu special în adunarea generală dela Șiomcuț'a, ci vine între punctele respinse, că nepractice și că unele, ce nu cadu în sfera activității asociatiunii.“

„Totuși de o parte spre liniscirea dlui propunătoru, de alta parte în conformitate cu conclusulu adunării generale dela Dev'a, carele reasumendu propunerile amentite, recomanda efectuarea acolora, comisiunea afla cu cale a propune, că se se esmită în asta privința o provocare catra acei barbati, cari voru voi a dissera la adunarile generale, că se fia cu distinctă privire la obiectulu îndigiatu.“

Se primesce.

ad punct. V. „Asociatiunea se compuna o carte de aur, în care se se inscria și se se cetesca la fie-care adunare generală numele și faptele atatoru barbatu meritati.“

„Adunarea generală dela Șiomcuț'a mare cu privire la acestu punctu a decisu: se se făcurea unu registru (o carte de aur), în care se se introduca numele acolora, cari se distingu pentru înaintarea literaturii și culturii poporulu romanu, și numele celor inscriși în decursulu anulului se se aduca la cunoștința adunării generale spre aprobare.“

„Cestiunea din punctulu acesta la propunerea comitetulu s'a sulevat și în adunarea generală dela Nasaudu din 1870, cu care ocașione s'a decisu că, conclusulu luatu în obiectulu îndigiatu din partea adunării generale dela Șiomcuț'a, se se comunice în modu oficiosu cu subcomitetele despartimentelor cerc. ceea ce s'a și comunicatu cu subcomitetele despartimentelor cerc. sub dato 8 Novembre 1870 pe langă recercarea de a subministra datele despre atari barbati distincti.“

„Din partea cassei se si duce o atare carte de aur, prin urmăre propunerea comisiunii este că: efectuarea amentitulu conclusu alu adunării generale din Nasaudu se se reimprospete cu provocare la anteacte. Cu acea ocașione ar' fi apoi a si decide, deca în amentit'a carte ar' fi se se petreacă afora de membrii fundatori ai asociatiunii și alti barbati ilustri și distinsi prin înființarea de școli, fondatiuni, stipendia, cum și meritati pe terenulu literaturii naționale. De altcum efectuarea pct. acestuia sta în legatură cu pct. I.“

Se primesce.

ad pct. VI. și VII. „Din anu în anu se se tipărescă și alature la fîi'a titulară a asociatiunii cate unu portretu alu unui sîu altui barbatu distinsu, înscitu de biograf'a respectivulu (p. 6).“

„Disele portrete, că se se potă respandi mai tare, se se

tipărăsca pe spesele asociatiunii în numărul mai însemnat, sub portretu scriindu-se pe scurt și în stilul popular, că prin ce fapte și a câștigat un merit pentru patria și națiune.

„Adunarea generală dela Siomeu'ta n'a adus concluzii speciale cu privire la aceste puncte, prin urmare acele se conțin în concluderea gener. negativă spusă cu cuvintele: „celelalte proiecte se respingă parte că puțin practice, parte că unele, ce nu cad în sfera de activitate a asociatiunii.”

„Totuși că se se potă satisface dorinței propunătorului și în asta privință s'ar' recere mai întâi procurarea datelor biografice, cum și portretele atatoru bărbați. — S'ar' recere mai departe că, fîi'a asociatiunii se fă caldurosu îmbrăciosiată, că astu-feliu se se potă spesa mai multă pentru edarea aceleia, ilustrată cu portrete.

În fine s'ar' recere, că însăși asociatiunea făcă cu numărösele îndigintii reclamate din punctul de vedere alu culturii în diverse direcțiuni se dispună de unu capitalu cu multă mai considerabilu, decatu celu actualu.”

„După ce înse cele cuprinse sub punctele îndigitate stau în strensă legatură cu cele cuprinse sub punctele I. și V. din propunerile dlui Vajda, comisiunea se marginesce a se provocă aici numai la propunerea de sub punctele îndigitate, dela a caru efectuare în conformitate cu concluderea comitetului dela acela punctu, ar' depinde în parte și posibilitatea de a se potă alatura la fîi'a asociatiunii portretele barbatilor distinsi.”

Se primesc.

ad pct. VIII. „Se se introducă la făcarea bisericii câte unu protocolu, în care se se înscrie numele și faptele acelor'a, cari făcără națiunii și bisericii donațiuni mai puțin însemnate asiadicundu locale; pentru cei repausati se se făcă într'o di anumită rogatiuni; — binefăcătorii, cari traiescă asiderea se se împartășească cu aceea ocașiune de laudele meritate.”

„Adunarea generală dela Siomeu'ta recomandă a se înființa la făcarea bisericii câte unu protocolu, în care se se înscrie numele acelor'a, cari s'au distinsu prin donațiuni mai însemnate s'eu în altă modu pentru biserica și școl'a locală și numele acelor'a se se cetesca în totu anulul cu ocașiunea vre-unei serbatori mai însemnate în audiulu poporului.”

„Comisiunea propune a se împartăși și acestu concludu venabileloru ordinariate romane pre langă recomandare cu observarea, că din partea ordinariatului din Blăși s'a făcăt de gă dispozițiuni în această privință.”

Se primesc.

ad pct. IX. „Dlu Vajda sub lit. B. C. și D. propune mai departe că: „asociatiunea prin scriere de premii și pe alte căi, se îngrijesca a se compune cărți ilustrate, nu numai pentru școlile populare, ci și pentru tenerimea gimnazială, ba și pentru sexulu frumosu se se compună atari cărți de lectură ilustrate, cum și alte cărți religiose morale și naționale.”

„Adunarea generală dela Siomeu'ta din 1869 n'a adus concluzii cu privire la această propunere. Înse la urgitarea direcțiunii departamentului cerc. Clusiu sulevandu-se propunerile dlui Vajda în adunarea generală dela Dev'a din 1874 și sub Nr. prot. XXV. recomandandu se efectuarea respectivelor propuneri, cu privire la propunerea din chestiune, numit'a adunarea generală a mai adăsu următoarele: „în ofțatele cărți populare se se pertracte și propună cu deschilinită grădă economi'a și preste totu asociatiunea se tendă la crearea unei literaturi populare, provocandu pe barbatii nostri carturari a scrie diferite studii economice, istorice, morale etc pentru popor și portandu spesele tipăririi acelor'a cu toate drepturile de proprietariu.”

Comisiunea cu privire la acestu punctu propune că: pentru posibilă efectuare a menționatului concludu se se făcă propunerea la adunarea generală, că pentru elaborarea de atari cărți populare se se prevadă în bugetulu asociatiunii și premii amesurate.

Se primesc cu aceea, că comitetulu și până acum a scrisu mai multe concursuri pentru astu-feliu de opuri literare.

ad pct. X. Dlu Vajda cu deosebire trage atențiunea adu-

nării generale la îmbunătățirea sôrței poporului din muntii apusen și propune că: „asociatiunea se făcă totu, ce-i stă în potența în asta privință, se recurgă la ministeriu pentru ajutoriu și se c'era esmiterea de tehnici esperti, cari se cerceteze locul din punctu de vedere geologicu, că potă-se afla acolo marmură, granitu, p'etra de m'ora etc.; se se invetie poporulu a-si dă pruncii la meserii, că se potă prelucră produsele crude, cum d. e. sculțur'a de lemnu, de p'etra, mesaritul, rotaritul etc.”

„În adunarea generală dela Siomeu'ta discutandu-se chestiunea: îmbunătățirea stării misere a poporului din partile muntöse, s'a decisu, că membrii asociatiunii, cari cunoscă relațiunile locale în acele parti, se subministreze următoarele date: numele acelu țienutu, caus'a și gradulu lipselor observate; soiulu produselor brute și încatu se potă cu acele neguțiatorie? soiulu produselor nefolosite și cari prefăcute în fabricate s'ar' potă mană că negociu.”

„În privința modalității procurării datelor susu-amentite adunarea generală dela Nasăudu 1870 la raportulu comitetului a decisu că: „Subcomitetulu departamentului cercuale resp. se se provöce a subministră datele recerute comitetului asociatiunii și totu odată se-si dea părerea despre măsurile, ce ar' potă luă asociatiunea după referințele locale pentru delaturarea reului.”

„Provocarile s'au emisu în acestu obiectu către subcomitetulu departamentului cercuale alu muntiloru în 12 Maiu 1870 și 8 Novembre 1870 și nu a obținutu nici unu rezultat.”

„Comisiunea propune deci a se repeti acele provocări relative la procurarea datelor susu-amentite în sensulu îndigitatulu atatu de adunările precedente, catu și de dlu propunătoriu în ursoriulu s'eu resp. alu departamentului cercuale din Clusiu. Unu mijlocu eficaț de a contribui după potența la îmbunătățirea stării materiale a poporului din acele parti muntöse ar' fi ajutorarea școliloru populare, cum și încurajarea la meserii, ăr' măi alesu înființarea unei școle de industrie.”

Se primesc propunerile comisiunii.

§ 90. Nr. exhib. 161/1876. Pentru bibliotec'a asociatiunii a încursu dela dlu Ioanu Tuduescu, invetiariu în Lipov'a, carticelele edate de densulu:

- 1) „Introducere în economiă” și
- 2) „Istori'a Romaniloru.”
- 3) Dela ministeriulu de comunicațiune din Romani'a: „Dare de s'ema despre servitiulu postelor și telegrafelor.”

Spre placuta științii.

Verificarea acestui procesu verbalu se încredințesca d-loru membrii: Stezaru, V. Romanu și I. V. Rusu.

Datulu că mai susu.

Iacobu Bolog'a mp. Dr. D. P. Barcianu mp.
presedinte. secretariu alu II-lea.

S'a perlesu și verificatu. Sibiu în 16 Iuniu 1876.

I. V. Rusu mp. C. Stezaru mp. V. Romanu mp.

Multiamita publică.

În 2. Iuniu st. n. a. c. s'a ținutu esamenulu de v'era cu elevii și elevele dela școl'a noastră granitiarăscă din locu, la care, pre langă unu publicu numerosu din locu și giuru, binevoi a participă și prea onor. domnu capitanu c. r. în pensiune Const. Stezariu, carele împartă o sumă însemnată între cei mai buni elevi.

Rev. dn. protopresviteru Ioanu Hanni'a ărasă împartă mai multe carticele că premiu!

Ambiloru acesti domni li se aduce din partea subscrișiloru, în numele eleviloru premiați și a parinților acelor'a, cea mai cordială multiamita publică.

Sina, în 19. Iuniu st. n. 1876.

L. Sava, D. Lazaru,
parochu și vicepres. alu efo inv. dirigente, că secret.
riei școlare. ef. școl.